

Русча – татарча сүзлек

Русско – татарский словарь

Издание второе, переработанное и дополненное
«Таткнигоиздат», Казань, 2001 г.

О

о **I** *предлог.* 1) + **II**. турында, хакында; *о ком (о чём) вы говорите?* сөз кем (нәрсә) турында сөйләсез?; *мы обо всем позаботимся* без барысы хакында да кайгыртырбыз; *книга о Москве* Мәскәү турындагы китап; 2) + **V**. ...га; *споткнуться о камень* ташка сөртенергә; *опереться о стену* стенага сөяләргә

о **II** *межд.* и, әй, их

об *см.* **о**

оба *числ.* ике, икәве дә, икесе дә; *держат обеими руками* ике куллап тотарга

обвал 1) убылу, ишелү, ишелеп төшү; 2) түбәнгә тәгәрәү; 3) ишелмә

обвин//ение гаепләү; **~ИТЬ** *сов.* гаепләргә, гаеп ташларга (тагарга); **~яемый** *м.* гаепләнүче;

~ЯТЬ *несов. см.* **обвинить**

обгон узу, узып китү; **~ воспрещён** узу тыела; **~ЯТЬ** *несов. см.* **обогнать**

обдум//ать *сов.*, **~ИВАТЬ** *несов.* тирәнтен (төптән) уйларга, төрле яктан уйлап карарга

обе *см.* **оба**

обед төшке аш; төшке аш мәжлесе; *дать ~ (в честь кого-л.)* төшке аш мәжлесе ясарга; *до ~а* төшке ашка кадәр; *за ~ом* төшке аш вакытында; *на ~* төшке ашка; **~АТЬ** *несов.* төшке аш ашарга; **~енный** төшке аш ...ы, е; көндезге аш ...ы, е; төшке; **~енный перерыв** төшке тәнәфес

обезболивание авыртусызландыру, авыртуны бетерү, сизмәсләндерү

обезвре//дить *сов.*, **~ЖИВАТЬ** *несов.* зарарсызландырырга, зыянсызландырырга

обездоленный мәхрүм ителгән, изелгән, жәберләнгән

обезжиренный майсызландырылган, мае бетерелгән

обезопасить *сов.* куркынычтан (хәвеф-хәтәрден) сакларга, куркынычсызлык тәэмин итәргә

обезоружи//вать *несов.*, **~ТЬ** *сов.* коралсызландырырга, коралын алырга

обезьяна маймыл

обелиск обелиск, һәйкәл

оберегать *несов.* сакларга, саклап калырга

обернуть *сов.* төрергә, төреп куярга, тышларга; **~ бумагой тетрадь** дәфтәрне кәгазь белән тышларга

обернуться *сов.* борылырга, әйләнергә, борылып (әйләнеп) карарга

обёрт//ка тышлык, тыш; **~очный** төрү ...ы, е; төрә торган; **~очная бумага** әйбер төрә торган кәгазь; **~ИВАТЬ(ся)** *несов. см.* **обернуть(ся)**

обеспеч//ение тәэминат, тәэмин итү, тәэмин ителү; *социальное ~ение* социаль тәэминат; **~ИВАТЬ** *несов.*, **~ИТЬ** *сов.* 1) (кого-л. чем-л.) тәэмин итәргә; **~ить всем необходимым** барлык кирәк-яраклар белән тәэмин итәргә; 2) (что-л. — сделать возможным) тәэмин итәргә; *гарантияләргә; ~ить мир* тынычлыкны тәэмин итәргә

обет нәзер; вәгдә; бирелгән сүз

обеща//ние вәгдә, сүз; *выполнить ~ние* сүзеңне үтәргә; **~ТЬ** *сов. и несов.* вәгдә (сүз) бирергә

обжечь *сов.* пешерергә, утка пешерергә; **~ся** *сов.* пешәргә

обжигать(ся) *несов. см.* **обжечь(ся)**

обзор 1) күзәтү; күзәтү ясау; *общий ~ (литературы и т.п.)* гомуми күзәтү ясау; **~ газет** газетларга күзәтү ясау; 2) (вид, возможность обозревать) күрү (күзәтү) мөмкинлеге

обид//а үпкә, үпкәләү, хәтер калу (калдыру), рәнжү; **~еть сов.** үпкәләтергә, рәнжетергә, кыерсытырга, хәтер калдырырга; **~еться сов.** үпкәләргә, хәтер калырга, рәнжергә; **~ный** хәтер калдырырлык, үпкәләтерлек, рәнжетерлек; *мне ~но (нареч.)* миңа аяныч
обижа//ть(ся) *несов. см. обидеть(ся); не ~йтесь* үпкәләмәгез

обил//ие күплек; **~ьный** мул, бик күп

обитат//ель торучы, яшәүче; **~ь** *несов.* торырга, яшәргә

обиход кулланыш; *предметы домашнего ~а* йорт кирәк-яраклары

облага//ть *несов.* салырга; **~ться** *несов.* салынырга; *~ется пошлиной* пошлина салына

облада//тель ия, кулда тотучы, хужа; **~ть** *несов. (чем-л.)* ия булырга, ...лы булырга, хужа булырга

облако болыт

областной өлкә ...ы, е

область *жс.* 1) өлкә; 2) тармак, өлкә

облачн//ый болытлы, болыт каплаган; *сегодня ~о* бүген көн болытлы

облегч//ать *несов. см. облегчить; ~ение* жиңеллек; **~ить сов.** 1) (*уменьшить вес*) жиңеләйтергә; 2) (*упростить, сделать менее трудным*) жиңеләйтергә, гадиләштерергә

обледенеть *сов.* бозланырга, боз белән капланырга, бозланып катырга, чирарга

облет//ать *несов., ~еть сов.* 1) очып йөрөп (әйләнөп) чыгарга; *~ать весь земной шар* бөтен жир шарын очып әйләнөп чыгарга; 2) *перен. (распространиться)* таралырга, бик тиз таралырга; *весть ~ела всю страну* хәбәр бөтен илгә таралды; 3) (*опасность, осыпаться*) коелырга, коелып төшәргә, коелып бетәргә; *листья ~ели* яфраклар коелды

обливать(ся) *несов. см. облить(ся)*

облигация облигация

облик 1) килбәт, килеш-килбәт, кыяфәт, төс-баш, тышкы күренеш; 2) әхлакый йөз, холык, табигать; *внутренний ~* 1) эчке күренеш; 2) *перен.* эчке дөнья

облить *сов.* өстенә сибәргә (коярга), ...га коендырырга; **~ся сов.** коенырга, үз өстенә сибәргә

обложить *сов.* салырга; *~ налогом* салым салырга

обложка тыш, тышлык

облок//ачиваться *несов., ~отиться сов. на что-л.* таянырга, терсәккә таянырга

обломок сынык, ватык, кыйпылчык

обман алдау, алдалау; **~уть сов., ~ывать** *несов.* алдарга, алдаларга, алдашырга

обмен алышу, алмашу; уртаклашу; *~ мнениями* фикер алышу; *~ опытом* тәжрибә уртаклашу; *стол ~а валюты* валюта алмаштыру өстәле; *культурный ~* культуралар алмашу; *научный ~* фәнни алмашу; **~ивать(ся)** *несов. см. обменять(ся); ~ный* алмашу (алмаштыру) ...ы, е; *~ный курс валюты* валюта алмаштыру курсы; **~ять сов.** алмашырга, алмаштырырга, алыштырып (алмаштырып) алырга; *~ять валюту на рубли* валютаны сумнарга алмаштырып алырга; **~яться сов.** алмашырга, уртаклашырга; *~яться мнениями* фикерләр уртаклашырга; *~яться приветствиями* сәламләшергә

обморозить *сов.* тундырырга, өшәтергә; **~ся сов.** өшергә, туңарга, өшөп бетәргә

обморок һуш китү, һуштан язучу, ис аву; *упасть в ~* һуштан китеп егылырга; *в ~е* һушсыз хәлдә

обнаж//ать(ся) *несов. см. обнажить(ся); ~енный* ялангач, шәрә; **~ить сов.** ачык (ялангач) калдырырга, ялангачландырырга, шәрәләндерергә; салырга; *~ить голову* баш киemen салырга, **~иться сов.** ялангачланырга, ялангач калырга, шәрәләнергә, ачылырга

обнародовать *несов.* халыкка игълан итәргә, дөньяга чыгарырга; *~ указ* указны халыкка игълан итәргә

обнаружи//вать(ся) *несов. см. обнаружить(ся); ~ть сов.* табарга, күрсәтергә, белдерергә, **~ться сов.** табылырга, күренергә, беленергә, килеп чыгарга

обнимать(ся) *несов. см. обнять(ся)*

обнов//ить сов. янартырга, яналык кертергә; **~иться** сов. янарырга; **~лять(ся)** несов. см. **обновить(ся)**

обнять сов. кочакларга, кочаклап алырга; **~ся** сов. кочаклашырга

обо см. о I

обобщение гомумиләштерү, йомгаклау, гомуми нәтижә

обобществление жәмәгәтләштерү

обога//тить сов. баетырга; **~титься** сов. баерга, баеп китәргә; **~щать(ся)** несов. см.

обогащать(ся); ~щение баю, баету

обогнать сов. узып китәргә

ободр//ить сов., **~ять** несов. күңелен (рухын) күтәрергә, рухландырырга

обозн//ачать несов. 1) см. **обозначить**; 2) (*значить*) аңлатырга, белдерергә, күрсәтергә, мәгънә белдерергә; **~ачение** билге, тамга, билгеләү, тамгалау; **~ачить** сов. билгеләргә, билге(ләр) куярга, тамгаларга, тамга куеп чыгарга

обозр//еватель күзәтүче, күзәтү ясаучы; *политический ~еватель* сәяси күзәтүче; *спортивный ~еватель* спорт күзәтүчесе; **~ение** күзәтү; *международное ~ение* халыкара күзәтү

обои мн. обой

обойти сов. 1) (*посетить*) йөрөп чыгарга; 2) (*препятствие*) урап үтәргә; уратып узарга; 3) (*кругом чего-л.*) әйләнөп чыгарга; 4) см. **обогнать** а ~ *молчанием* жавапсыз калдырырга

обойтись сов. 1) (*без чего-л.*) канәгәтләнәргә, канәгәт булырга, житәргә, ...сыз да торырга; 2) (*стоять*) төшәргә; *это обошлось мне недорого* бу миңа арзанга төште

оболочка кабык, тышча, сүрү

обоняние ис сизү (тою)

оборачивать(ся) несов. см. **обернуть(ся)**

оборвать сов. 1) (*порвать*) өзәргә, өзеп алырга, тартып өзәргә; 2) (*прервать, прекратить*) кинәт туктатырга, кинәт бүләргә, бүлдерергә; **~ся** сов. 1) (*порваться*) өзелергә, өзелеп чыгарга; 2) (*прекратиться*) кинәт тукталырга, бүленеп калырга

оборон//а оборона; саклану; **~ительный** оборона ...ы, е; **~ный** оборона ...ы, е; **~ять** несов. оборона тотарга, һөжүмнән сакларга; **~яться** несов. оборона тотарга, һөжүмгә каршы торырга

оборот 1) әйләнү, әйләнеш; ~ *колеса* тәгәрмәчнән әйләнеше; 2) эк. әйләнеш; *торговый ~* сәүдә әйләнеше; 3) *перен.* юнәлеш алу, ...ланып китү; *дело приняло плохой ~* эш начар юнәлеш алды; 4) (*речи*) әйләнмә, гыйбарә

оборудова//ние 1) (*действие*) жиһазлау, жиһазландыру; 2) (*совокупность механизмов и т.п.*) жиһаз, жиһазлар; **~ть** сов. и несов. жиһазларга, жиһазландырырга

обосн//ование нигез, дәлил; **~овать** сов., **~овывать** несов. нигезләргә, дәлилләргә, дәлил китерергә

обострение көчәю, кискенләшү; ~ *международной обстановки* халыкара хәлнән кискенләшү

обочина юл чите (кырые)

обоюдн//ый үзара, ике яклап, һәр ике як ...; *~ое соглашение* үзара килешү

обраб//атывать несов., **~отать** сов. 1) (*землю*) эшкәртәргә; 2) (*перен.*) йогынты ясарга, тәэсир итәргә, эшкәртәргә

обрадовать сов. шатландырырга, сөендерергә, куандырырга, кинәндерергә; **~ся** сов. сөенергә, шатланырга, куанырга, кинәнергә

образ 1) (*облик*) йөз, рәвеш, сурәт, кыяфәт; 2) (*способ*) тәртип, ысул, рәвеш; ~ *жизни* яшәү рәвеше; ~ *действий* хәрәкәт итү рәвеше а *каким ~ом?* ничек итеп? *главным ~ом* башлыча

образец 1) өлге, үрнәк; 2) *перен.* үрнәк

образный образлы, тасвирлы

образование I 1) (*действие*) ясалу, ясау, барлыкка китерү, китереп чыгару, тәшкил итү; барлыкка килү, килеп чыгу, хасил булу; 2) (*то, что образовалось*) барлыкка килгән нәрсә
образовани//е II белем, белем алу, мәгариф; уку-уқыту, аң-белем; *получить ~е* белем алырга; *среднее ~е* урта белем; *свидетельство об ~и* белем турындагы танымлык

образованный укымышлы, укыган, белемле; *~ человек* укымышлы кеше

образ//овать сов. 1) (*создать*) төзергә, оештырырга, булдырырга; 2) (*составить, представить собой*) ясарга, барлыкка китерергә, китереп чыгарырга, тәшкил итәргә; **~оваться** сов. 1) төзелергә, ясалырга, оешырга, булдырылырга; 2) барлыкка килергә, килеп чыгарга, хасил булырга; 3) *разг.* рәтләнәргә, жайланырга, жайга салынырга; **~овывать(ся)** несов. см. **образовать(ся)**

образцов//ый үрнәк; *~ая школа* үрнәк мәктәп

обратить сов. борырга, төбәргә, юнәлдерергә, ташларга; *~ чьё-л. внимание на что-л.* кемнән дә булса игътибарын нәрсәгә булса да юнәлдерергә; *~ на себя внимание* игътибарны үзенә юнәлдерергә; **~ся** сов. барырга, мөрәжәгать итәргә; *~ся к врачу (в милицию)* табибка (милициягә) мөрәжәгать итәргә

обратн//ый кире, кирегә; *~ый билет* кире кайту билеты; *~ый путь* кире кайта торган юл: *в ~ую сторону* кире якка; *~ый адрес* кире адрес

обращ//ать несов. см. **обратить**; *~ать внимание* игътибар итәргә; *не ~ай внимания* игътибар итмә; **~аться** несов. 1) см. **обратиться**; 2) *с кем-л. (плохо, хорошо)* мөгамәлә итәргә; 3) *с чем-л. (ловко, умело, неумело)* эш итәргә, кулланырга; **~ение** 1) *к кому-л., куда-л. (к врачу, к директору, в дирекцию, в милицию)* мөрәжәгать итү; 2) *с кем-л.* мөгамәлә; 3) *с чем-л.* эш итү, куллану; 4) (*призыв, речь*) мөрәжәгать, өндәмә, чакыру

обрез//ать сов., **~ать** несов. кисәргә, кисеп алырга, кыскартырга

обруч кыршау

обручальн//ый ярәшү ...ы, е, никахлашу ...ы, е, никах ...ы, е; *~ое кольцо* никахлашу балдагы

обрушиться сов. жимерелеп (ишелеп, ватылып) төшәргә

обрыв 1) (*место, где оборвано*) өзек, өзелгән урын; 2) (*откос*) текә яр

обрывать(ся) несов. см. **оборвать(ся)**

обряд йола, горөф-гадәт

обсерватория обсерватория

обследовать сов. тикшерергә, тикшереп чыгарга, тикшерү үткәергә

обслуж//ивание хезмәт күрсәтү; *станция технического ~ивания автомобилей* автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станциясе; **~ивать** несов. см. **обслужить**; **~ивающий** хезмәт күрсәтү ...ы, е, хезмәт күрсәтүче; **~ивающий персонал** хезмәт күрсәтүче персонал; **~ить** хезмәт күрсәтергә

обстановк//а 1) (*мебель*) жиһаз; мебель; 2) (*положение, обстоятельства*) хәл, шарт; *международная ~а* халыкара хәл; *в мирной ~е* тыныч шартларда

обстоятельный тулы, жентекле, бай эчтәлекле

обстоятельств//о 1) хәл, шарт, торыш, вакыйга; 2) *мн. ~а (условия, обстановка)* шарт, шартлар, хәлләр; *при любых ~ах* теләсә нинди шартларда

обстоя//ть несов. торырга, барырга, берәр хәлдә булырга; *дела ~т так* эшләр шулай тора

обступ//ать несов., **~ить** сов., урап (чолгап) алырга

обсу//дить сов., **~ждать** несов. [һәр яктан] тикшерергә, карарга, фикер алышырга, уйлашырга; **~ждение** тикшерү, карау, фикер алышу, уйлашу

обувать(ся) несов. см. **обуть(ся)**

обувной аяк киеме (киемнәре) ...ы, е; *~ магазин* аяк киемнәре кибете

обувь ж. (*собр.*) аяк киеме

обуслов//ить сов., **~ливать** несов. 1) (*что-л., чем-л.*) шарт куярга, шарт белән чикләргә; 2) (*что-л., явиться причиной чего-л.*) сәбәп булырга

обуть сов. аякка кидерергә; **~ся** сов. аякка кияргә
обуч//ать несов. өйрәтергә, укытырга; **~аться** несов. (чему-л., напр., ремеслу, где-л.) өйрәнергә, укырга; **~аться в школе** мәктәптә укырга; **~ение** укыту, уку, өйрәтү, өйрәнү, белем; **профессиональное ~ение** профессиональ укыту; **~ение в школе** мәктәптә укыту; **школьное ~ение** мәктәптә уку; **срок ~ения** уку срогы; **~ить** сов. (кого-л. чему-л.) өйрәтергә, укытырга; **~иться** сов. (чему-л.) өйрәнергә, укырга
обходить(ся) несов. см. **обойти(сь)**
обширн//ый киң, зур, бик зур; **~ые связи** киң бәйләнешләр
общаться несов. аралашырга, барып-килеп йөрергә, бәйләнеш тотарга; **~ с кем-л.** кем белән булса да аралашырга
общегосударственный гомумдәүләт ...ы, е
общежитие тулай торақ; **студенческое ~** студентлар тулай торагы
общенародный гомумхалык ...ы, е, бөтен халык ...ы, е
общение аралашу, йөрешү, бәйләнеш тоту; **личное ~** шәхси аралашу
общественно-политический ижтимагый-политик, ижтимагый-сәяси; **~ журнал** ижтимагый-сәяси журнал
общественн//ость жс. жәмәгәтчелек; **мировая ~ость** дөнья жәмәгәтчелеге; **~ый** 1) жәмәгәтчелек ...ы, е; **~ое мнение** жәмәгәтчелек фикере; 2) ижтимагый; **~ый строй** ижтимагый строй
обществ//о 1) жәмгыять; 2) (организация) жәмгыять; **~о дружбы с ...** ... белән дуслык жәмгыяте; **спортивное ~о** спорт жәмгыяте; 3) (объединение) жәмгыять, берләшмә а в **~е друзей** дуслар арасында
общ//ий 1) гомуми; **~ее собрание** гомуми жыйылыш; 2) (совместный) күмәк эшләнә торган; уртақ; **~ие интересы** уртақ мәнфәгәтләр а не имеет ничего **~его с ...** ... белән бернинди уртақлыгы юк
общительный аралашучан, кешегә катнашучан
общность уртақлык, гомумилек, берлек; **~ интересов** мәнфәгәтләр уртақлыгы
объедин//ение 1) (действие) берләштерү, берләшү; 2) (союз) берләшмә; **~енный** берләшкән, бердәм; **~ить** сов. берләштерергә, бергә кушарга; **~иться** сов. берләшергә, бергә кушылырга; **~ять(ся)** несов. см. **объединить(ся)**
объезд//д 1) (действие) урап үтү (узу), әйләнәп үтү (узу); 2) (место) урап үтә торган юл (урын); **~дить** сов. см. **объехать** 1; **~жать** несов. см. **объехать**
объект объект
объектив объектив
объективный объектив, гадел, туры
объём күләм, зурлык
объехать сов. 1) (кругом) урап үтәргә (узарга), уратып үтәргә; 2) (побывать во многих местах) йөрәп (гизәп, әйләнәп) чыгарга
объяв//ить сов. 1) (сделать объявление, сообщить) белдерергә, игълан итәргә, әйтәргә; **~ит~ь отправление поезда (самолёта)** поездның (самолётның) кузгалып китүен игълан итәргә; **~ить результаты** нәтижеләрне әйтәргә; 2) (заявить) игълан итәргә, [рәсми рәвештә] белдерергә; **~ить войну** сугыш игълан итәргә; **~ление** игълан, белдерү; **доска ~лений** белдерүләр тактасы; **~лять** несов. см. **объявить**
объясн//ение 1) (действие) аңлату, аңлатма бирү, аңлашу; 2) (пояснительный текст) аңлатма, аңлату язуы; **~ить** сов. аңлатырга, аңлатма бирергә, төшендерергә; **~ите, пожалуйста** аңлатыгыз, зинһар; **чем это можно ~ить?** моны нәрсә белән аңлатып була?
~иться сов. 1) (с кем-л.) аңлашырга, сөйләшергә; 2) (стать ясным) аңлашылырга; **~ять(ся)** несов. см. **объяснить(ся)**; **~яться на русском языке** рус телендә сөйләшергә
объятия ми. кочак, колач

обыграть *сов.*, **обыгрывать** *несов.* отарга, жиңеп чыгарга
обыкновен//ие гадэт, гадэттәге тәртип; *по ~ию* гадэттәгечә; **~ный** гадәти, көндәлек ...
обыча//й горейф, горейф-гадэт, гадэт; *по татарскому ~ю* татар гадәте буенча
обычн//ый гадәти, гадэттәге, һәрвакыттагы; **~о** *нареч.* гадәттә; *как ~о* гадәттәгечә
обязанн//ость 1) бурыч, вазыйфа, йөкләмә; *почётная ~ость* мактаулы бурыч; 2) *мн.* **~ости** вазыйфалар; *служебные ~ости* хезмәт вазыйфалары; *исполняющий ~ости* ... .. вазыйфасын башкаручы; **~ый** бурычлы, тиеш, тиешле; *я обязан это сделать* мин моны эшләргә тиеш
обязатель//но *нареч.* һичшиксез; мәжбүри; **~ный** мәжбүри, бурыч ителгән; **~ная** программа мәжбүри программа; **~ство** йөкләмә, бурыч; *взять [на себя] ~ство* йөкләмә алырга
обязать *сов.* йөкләргә, йөкләтергә, мәжбүр итәргә; **~ся** *сов.* йөкләмә алырга, вәгдә бирергә
обязыва//ть(ся) *несов. см. обязать(ся)*; *это его ни к чему не ~ет* бу аны бернәрсәгә дә мәжбүр итми
овация көчле алкыш (алкышлау), көчле кул чабулар
овёс солы
овлад//евать *несов.*, **~еть** *сов.* 1) (*завладеть*) алырга, басып алырга, биләргә, ия булырга, кулга төшерергә; 2) (*усвоить, научиться*) үзләштерергә, өйрәнергә; **~еть** *русским языком* рус телен үзләштерергә
овощ//и *мн.* яшелчә; **~ной** яшелчә ...ы, е; **~ной** магазин яшелчә кибете
овраг чокыр, ерым, ерынты
овц//а сарык; **~еводство** сарыкчылык, сарык асраучылык
оглавление эчтәлек (бүлекләр исеме)
огла//сить *сов.*, **~шать** *несов.* игълан итәргә, укып чыгарга
оглохнуть *сов.* чукракланырга, саңгырауланырга
оглядеть(ся) *сов. см. осмотреть(ся)*
огля//дываться *несов.*, **~нуться** *сов.* артка борылып (әйләнәп) карарга
огненный 1) ут ...ы, е, ялкын ...ы, е; 2) (*о цвете*) ут төсле, кызыл
огне//опасный тиз кабына торган, янғыннан (уттан) куркынычлы, янғыннан хәтәр; **~стрельный** утлы, ату ...ы, е; **~стрельное оружие** утлы корал, ату коралы; **~тушитель** ут сүндергеч; **~упорный** утка чыдам, янмый торган
огов//аривать *несов.*, **~орить** *сов.* (*что-л.*) алдан сөйләшәп куярга, алдан килешергә; **~ориться** *сов.* (*ошибиться*) ялгыш әйтәп куярга (жибәерергә), ялгыш сүз ычкындырырга; **~орка** 1) (*разъяснение, условие*) алдан сөйләшәп кую, килешү; 2) (*ошибка*) ялгыш сүз, сүз хатасы
огонь *м.* ут, ялкын
огород яшелчә бакчасы
огорч//ать(ся) *несов. см. огорчить(ся)*; **~ение** күңелсезлек, күңелсезләнү, кәеф китү; *к своему ~ению* кызганычка каршы; *с ~ением* кәефе кырылып; тирән борчылып; **~ить** *сов.* кәефен жибәерергә (кырырга); *я ~ён этим* моңардан минем кәефем китте; **~иться** *сов.* кәеф кырылырга, күңел (кәеф) китәргә
ограб//ить *сов.* таларга; **~ление** талау, талап алу (чыгу)
ограда киртә, койма
ограничени//е чикләү; **~е скорости** тизлекне чикләү; *таможенные ~я* таможня чикләүләре; *без ~я* чикләүсез
огранич//енный чикләнгән; **~енные возможности** чикләнгән мөмкинлекләр; **~ивать(ся)** *несов. см. ограничить(ся)*; **~ить** *сов.* чикләргә, чик куярга; кыса төшәргә; **~иться** *сов.* (*чем-л.*) чикләнәргә; канәгатьләнәргә, канәгать булырга
огромный бик (гаять, чиксез) зур
огурец кыяр
одарённый зур сәләтле, талантлы

одева//ть *несов. см. одеть; ~ться несов.* 1) *см. одеться*; 2) (*как-л., носить какую-л. одежду*) киенергә; *она хорошо ~ется* ул яхшы киенә

одежда *кием; верхняя ~ өске кием*

одеколон *одеколон, хушбуй*

одержать *сов., одерживать несов.:* ~ *верх өстен чыгарга; ~ победу* жинеп чыгарга, жинөргә

одет *в знач. сказ.: он тепло ~* ул жылы киенгән; *мы уже ~ы* без киенгән инде

одеть *сов.* киендерергә; **~ся** *сов.* киенергә

одеяло *одеял, юрган*

один 1. *числ.* бер; 2. *прил.* 1) (*без других*) берүзе, үзе генә, ялгыз; *он ~* ул берүзе; *одному ему не справиться* ул берүзе генә булдыра алмас; 2) (*тот же самый*) бер, шул (бер) ук; *~ и тот же человек* шул бер үк кеше; *это одно и то же* бу бер үк нәрсә; *они одного возраста* алар бер яштә; 3) (*только*) ... гына, бары, тик, фәкать; *от него одни неприятности* аңардан бары күнелсезлекләр генә [көтәргә була]; 3. *мест.* бере, берәү, бер кеше; кемдер; *ни ~* берәү дә; *по одному* берәм-берәм; *~ из двух* икенең берсе; *как ~ человек* бер кешедәй; *~единственный* бердәнбер

одинаков//ый *бер үк; ~ой величины* бер үк зурлыкта(гы)

одиннадцать *числ.* унбер

одинок//кий 1) *ялгыз*; 2) (*бессемейный*) буйдак, ялгыз, ялгызак; **~чество** *ялгызлык; в ~честве* ялгызлыкта; **~чка:** *в ~чку* берьялгызы; *ялгыз*; **~чный** *ялгыз; бер кешелек*

одна *см. один*

однажды *нареч.* бер тапкыр, бервакыт, бермәлне, берчак

однако 1) *союз.* ләкин, әмма, мөгәр; 2) *вводн. сл. (тем не менее, все же)* шулай да, шулай булса да, шуна карамастан

одни *мн. от один, одна, одно*

одно *см. один*

одноактный *бер пәрдәле (актлы)*

одновременный *бер үк вакыттагы, бер үк вакытта була торган*

однородный *бертөрле, бертөсле, бериш*

односторонн//ий 1) *берьяклы*; 2) *бер яклы, бер яктан; ~ее движение [транспорта]* [транспортта] берьяклы хәрәкәт

однотомник *бер томлык*

одноэтажный *бер катлы, бер этажлы*

одобрение *хуплау, хуплау сүзе; единодушное ~* бертавыштан хуплау

одобр//ить *сов., ~ять несов.* хупларга, хуп күрергә, яраклы дип (яхшы дип) табарга; *~ять предложение* тәкъдимне хупларга

одол//евать *несов., ~еть сов.* жинөргә, жинеп (өстен) чыгарга

одолж//ение *ярдәм, яхшылык итү; бурычка (әжәткә) биреп тору; сделайте ~ение!* ярдәм итегезче!; **~ить** *сов. (что-л. кому-л.)* бурычка (әжәткә) биреп торырга; *файдалануга биреп торырга*

одышка *тын (сулыш) бетү (кысылу), күкрәк кысу*

ожерелье *муенса; жемчужное ~* энже муенса

ожесточённ//ый *аяусыз, каты; ~ая борьба* аяусыз (каты) көрәш

оживать *несов. см. ожить*

ожив//ить *сов.* терелтергә, жан кертергә; **~иться** *сов.* терелергә, жан керергә; *жанланырга, жанланып китәргә; ~лять(ся)* *несов. см. оживить(ся)*

ожида//ние 1) *көтү, көтеп тору; в ~нии (чего-л., кого-л.)* көтеп торганда; 2) *мн. ~ния* өмет, көткән нәрсә; **~ть** *несов.* көтәргә, көтеп торырга; (*надеяться*) өметләнергә, уйларга; *~ть поезда* поезд көтәргә; *я не ~л вас увидет* мин сезне күрермен дип уйламаган идем; *~ть*

случая унайлы очрак көтөргө; **~ТЬСЯ** *несов.*: *~ется похолодание (потепление)* [һаваның] салкынаюы (жылынууы) көтелә

ожить *сов.* 1) терелергә; 2) *перен.* жанланырга, жан керергә

ожог пешү, пешерү

озабоченн//ость борчылуу, борчылганлык, кайгыртучанлык; **~ЫЙ** борчулы, борчылган, тынычсыз

оздоровление сәламәтләндрү, савыктыру

озеро күл

ознакомить *сов.* (кого-л. с чем-л.) таныштырырга; *~ с правилами* кагыйдәләр белән таныштырырга; **~СЯ** *сов.* танышырга; *~ся с делами* эшләр белән танышырга

ознаменование билгеләү, билгеләп үтү; *в ~ победы* жиңүне билгеләп үтү йөзеннән

означа//ть *несов.* белдерергә, аңлатырга, күрсәтергә а что это *~ет?* бу ни дигән сүз?

озноб туңып калтырау, дерелдәү; *у меня ~* мине тундырып калтырата

озяб//нуть *сов.* күшегергә, туңып (өшөп) бетөргө; *я озяб* мин туңып беттем; *у меня руки ~ли* минем кулларым күшекте

ой *межд.* ай, абау

оказать *сов.*: *~ помощь* ярдәм күрсәтергә; *окажите мне услугу* миңа ярдәм итегез әле

оказа//ться *сов.* 1) (*обнаружиться*) булырга, булып чыгарга, табылырга; *в гостинице не ~лось свободных мест* кунакханәдә буш урыннар булмады; *~лось, что ... ..* булып чыкты; *билет ~лся недействительным* билет гамәлдән чыккан булган; 2) (*очутиться где-л.*) барып (килеп) чыгарга; *~ться далеко от дома* өеннән еракта булып чыгарга; 3) *перен.* (*попасть в какое-л. положение*) эләгергә, тарырга, очрарга, калырга; *~ться в затруднении* кыен хәлдә калырга

оказыва//ть(ся) *несов.* см. **оказать(ся)**; *~ется* *вводн. сл.* икән

оканчивать(ся) *несов.* см. **окончить(ся)**

океан океан; **~ский** океан ...ы, е; *~ский лайнер* океан лайнеры

оккуп//ация оккупация, басып алу; **~ировать** *сов.* и *несов.* оккупацияләргә, басып алырга

оклад хезмәт хакы

окно тәрәзә; *откройте окна!* тәрәзәләрне ачыгыз!

око [мн. **очи**] күз [күзләр]

оковы мн. богау

около *предлог + Р.* 1) (*о месте*) янында, тирәсендә; *я буду ждать вас ~ театра* мин сезне театр янында көтөрмен; *поставить ~ стены* стена янына куярга; 2) (*о времени*) чамасы, чамасында, тирәсендә, диярлек; *~ трёх часов* сәгать өчләр тирәсендә; *~ месяца тому назад* бер ай чамасы элек

окончани//е 1) (*завершение чего-л.*) бетү, бетерү, тәмамлау, тәмамлану; *по ~и института* институт тәмамлагач; *по ~и спектакля* спектакль беткәч; 2) (*заключительная часть*) ахыр, соң, азак, актык; *~е романа* романның ахыры; 3) *грам.* кушымча; *~е слова* сүз кушымчасы

окончательный ахыргы, соңгы; *~ результат* ахыргы нәтижә

оконч//ить *сов.* бетерергә, тәмамларга; *~ить школу (институт)* мәктәпне (институтны) тәмамларга; *концерт ~ен* концерт бетте; **~ИТЬСЯ** *сов.* бетөргә, тәмамланырга

окорок окорок, бот ите

окраина чит, кырый

окрепнуть *сов.* ныгырга

окрестность тирә-як, тирә-юнь, әйләнә-тирә

округ округ

окруж//ать *несов.* см. **окружить**; **~ение** 1) (*среда*) тирәлек, мохит; 2) даирә; 3) (*воен.*) чолганыш, камалыш; **~ной** әйләнеч, әйләнүле; *~ная железная дорога* әйләнәп үтә торган тимер юл

окружить чолгап алырга, камап алырга

окружность әйләнә

октябрь м. октябрь

окулист күз табибы

окурок төпчек, тәмәке (папирос) төпчеге

оленоводство болан асраучылык (үрчетүчелек)

оле//ний болан ...ы, е; ~ний мох болан мүге; ~нь м. болан

олимпи//ада олимпиада; *Белая* (или *зимняя*) ~ада Ак (кышкы) Олимпиада; *математическая* ~ада математика буенча олимпиада; ~ец олимпияче; ~йский олимпия ...ы, е; ~йский огонь олимпия уты; ~йская деревня олимпия шәһәрчеге (авылы)

олово аккургаш

ольха зирек

омлет омлет, тәбә

он м., **оно** ср. [его, него, ему, нему, им, ним, о нём]; **она** ж. личн. мест. ул; где он (она)? ул кайда?; ты его (её) не видел? син аны күрмәдеңме?; у него (у неё) нет времени аның вакыты юк; мы пойдём без него (без неё) без аннан башка гына барабыз; я ему (ей) скажу мин ана әйтермен; обратитесь к нему (к ней) аңа мөрәжәгать итегез; я его (её) только что встретил мин аны әле генә очраттым; задание им (ей) выполнено ул куелган бурычны (тапшырылган эшне) үтәгән; вы с ним (с ней) не знакомы? сез аның белән таныш түгелме?; я о нём (о ней) ничего не слышал мин аның турында бернәрсә дә ишетмәдем; подай мне мою пальто, оно на вешалке миңа пальтомны алып бир, ул элгечтә [әленеп тора]; где ключ? — он в дверях ачкыч кайда? — ул ишектә

ондатра ондатра

они мн. [их, них, им, ним, ими, ними] от **он**, **она**, **оно** алар; ~ ушли алар китте; их здесь не было алар монда булмады; мы были у них без аларда булдык; сообщите им об этом аларга бу хакта хәбәр итегез; подойдём к ним алар янына барыйк; возьми книги и положи их в портфель китапларны ал да портфельгә сал; китапларны алып портфельгә сал; ими ещё ничего не сделано алар тарафыннан әле бернәрсә дә эшләнмәгән; пойдём с ними алар белән барыйк; я узнал о них много интересного мин алар хакында күп кызык әйберләр белдем

оно ср. см. **он**

опаздывать несов. см. **опоздать**

опас//аться несов. (кого-л., чего-л.) куркырга, шикләнәргә; ~ение курку, шикләнү, саклану

опасн//ость куркыныч, хәвеф-хәтәр; ~ый куркыныч, хәвефле, хәвеф-хәтәрле

опера опера

оператор оператор

операция операция

опере//дуть сов., ~жать несов. узарга, узып китәргә, алга чыгарга

оперетта оперетта

опереться сов. таянырга; терәлергә, сөялергә

оперировать сов. и несов. операция ясарга; эш итәргә

оперный опера ...ы, е; ~театр опера театры

опечатка басмадагы хата

опираться несов. см. **опереться**

описание тасвирлама, тасвир

описать сов., **описывать** несов. тасвирларга, тасвирлап (сурәтләп) бирергә

опись ж. исемлек

опла//та түләү; ~тить сов., ~чивать несов. түләргә; ~тить дорожные расходы юл чыгымнарын түләргә; ~чиваемый түләүле; ~чиваемый отпуск түләүле ял

оплот таяныч, терәк

опозда//ние соңга калу, соңару, кичегү; *без ~ния* соңга калмыйча; *с ~нием на час* бер сэгатькә кичегеп; **~ТЬ** *сов.* кичегергә, соңга калырга, соңгарырга, соңларга; *~ть на поезд* поездга соңга калырга; *поезд ~л на час* поезд бер сэгатькә соңга калды

опознавательн//ый тану (таныту) ...ы, е; *~ые знаки* таныту билгеләре

опора таяныч, терәк

оппозици//онный оппозицион, оппозициядәге; *~онная партия* оппозициядәге партия; **~я** оппозиция

оппонент оппонент

оправ//а кыса; *~а для очков* күзлек кысасы

оправда//ние аклау, гаепсез дип тану; *сказать в своё ~ние* үзеңне аклау йөзеннән сүз әйтергә; *служит ~нием чего-л.* нәрсәне булса да аклау өчен хезмәт итә; **~ТЬ** *сов.* акларга, гаепсез дип танырга; **~ТЬСЯ** *сов.* акланырга, гаепсез булуны исбат итәргә

оправдывать *несов.* 1) *см. оправдать*; 2) (*признать допустимым*) акларга; **~ся** *несов. см.*

оправдаться; 2) (*оказаться правильным*) дәрәскә чыгарга, дәрәс булып чыгарга, расланырга

опрашивать *несов. см. опросить*

определ//ение 1) билгеләү, билгеләнү, ачыклау, ачыклану; 2) (*объяснение, формулировка*) билгеләмә; **~ённый** билгеле (бер), мәгълүм; *в ~ённых случаях* билгеле бер шартларда; **~ИТЬ** *сов.*, **~ЯТЬ** *несов.* билгеләргә, ачыкларга

опровер//гать *несов.*, **~ГНУТЬ** *сов.* кире кагарга, юкка чыгарырга, дәрәс түгел дип табарга;

~жение 1) кире кагу, дәрәс түгел дип табу; 2) (*заявление*) кире кагу, юкка чыгару

опроки//дывать(ся) *несов. см. опрокинуть(ся)*; **~НУТЬ** *сов.* аударырга, түнтәрергә, йөзтүбән капларга; **~НУТЬСЯ** *сов.* аварга, түнтәрелергә, асты өскә килергә

опрос сорау алу; сорашып чыгу; **~ИТЬ** *сов.* сорашырга, сорашып чыгарга, жавап алырга; **~ный** сорау алу ...ы, е; **~ный лист** сорау алу кәгазе

опротест//овать *сов.*, **~ОВЫВАТЬ** *несов.* протест белдерергә; протест язарга

опрятный пөхтә, жыйнак

оптика оптика

оптими//зм оптимистлык; оптимизм; **~ст** оптимист

оптов//ый күпләп, күмәртәләп; *~ая торговля* күмәртәләп (күпләп) сату иту

опубликов//ать *сов.*, **~ЫВАТЬ** *несов.* бастырырга, бастырып чыгарырга; *~ать статью* мөкалә бастырып чыгарырга

опускать(ся) *несов. см. опустить(ся)*

опустеть *сов.* бушарга, бушап калырга

опустить *сов.* 1) төшерергә, салырга; *~ письмо* хат салырга; 2) түбән ияргә, салындырырга; *~ голову* башны түбән ияргә; **~ся** *сов.* 1) төшәргә; иелергә; 2) *перен.* түбәнгә (түбәнлеккә) төшәргә; кыяфәтен югалтырга

опухать *несов.* шешәргә; **опухнуть** *сов.* шешенергә

опухоль *ж.* шеш

опухший шешкән, шешенгән

опушка: *~ леса* урман бие (авызы, кырые, чите)

опыт тәҗрибә, сынау; *по собственному ~у знаю* үз тәҗрибәм буенча беләм; *передать* *~* тәҗрибә тапшырырга; *научный* *~* фәнни тәҗрибә; **~ный** 1) (*о человеке, специалисте*) тәҗрибәле; 2) (*служащий для опытов — пробный*) тәҗрибә (сынау) үткәрү ...ы, е, тәҗрибә (сынау) ...ы, е; **~ный образец** тәҗрибә үрнәге

опьянение исерү, исереклек

опять *нареч.* тагын, тагы да, кабат

оранжевый кызгылт сары, әфлисун төсле

оранжерея оранжерея

оратор оратор, нотыкчы, оста сөйләүче

орбита орбита

орган 1) орган, эгъза; *внутренние* ~ы эчке эгъзалар; ~ы *чувств* сизү органнары; 2) орган; ~ы *государственной власти* дөүлөт хакимияте органнары; 3) (*о периодическом издании*) орган

орган муз. орган

организа//тор оештыручы; ~**ционный** оештыру ...ы, е; ~**ция** 1) (*действие*) оештыру; ~*ция* *вечера* кичэ оештыру; 2) (*объединение*) оешма; *общественная* ~*ция* ижтимагый оешма

организм организм

организов//анно *нареч.* оешкан төстө, тэртип белән; ~**ать** *сов.* оештырырга; ~**аться** *сов.* оешырга, барлыкка килергә; ~**ывать(ся)** *несов. см. организовать(ся)*

органист органчы, органда уйнаучы

органический органик, терек

орден орден

орёл бөркет, каракош

орех чикләвек

оригинал (*подлинник*) төп нөсхә; ~**ный** 1) (*подлинный*) төп, күчереп алынмаган; 2) (*своеобразный*) үзенчөлөккө, үзенә генә хас, оригиналь

ориентир ориентир; ~**ование** юнәлешне билгеләү, ориентирлашу, юл билгеләү; ~*ование по компасу* компас белән юнәлешне билгеләү; ~**оваться** *несов.* ориентирлашырга, юнәлеш алырга

оркестр оркестр; *симфонический* ~ симфоник оркестр; ~ *народных инструментов* халык уен кораллары оркестры

орнамент нәкыш

оро//сительный сугару ...ы, е; ~*сительный канал* сугару каналы; ~**сить** *сов.*, ~**шать** *несов.* сугарырга; ~**шение** сугару

оруди//е 1) корал; ~*я труда* эш кораллары; *сельскохозяйственные* ~*я* авыл хужалыгы кораллары; 2) *перен.* чара; 3) *воен.* туп

оружие корал; *холодное (огнестрельное)* ~ салкын (утлы) корал; *ядерное* ~ атом коралы

орфографический орфография ...ы, е; орфографик; ~ *словарь* орфографик сүзлек

орфография орфография

оса [*мн. осы*] шөпшә, сагызак

осада камау, чолгау; камалыш, чолганыш

осадка 1) утыру; ~ *здания* бинаның утыруы; 2): ~ *судна* судноның батып тору дәрәжәсе

осадки *мн.* (*в виде дождя, снега*) явым-төшем; *атмосферные* ~ явым-төшем, явымнар

осадок (*на дне сосуда*) утырма, юшкын

осанка кыяфәт, сын, гәүдә

осваивать(ся) *несов. см. освоить(ся)*

осведом//иться *сов.*: ~*иться о чём-л.* нәрсә турында булса да сорашып белергә; ~**лённый** хәбәрдар, таныш; ~**ляться** *несов.* сорашып белергә

освеж//ать(ся) *несов. см. освежить(ся)*; ~**ить** *сов.* сафландырырга, чистартырга; *жилләтергә*; ~**иться** *сов.* сафланырга, чистартырга

осве//тительный яктырту ...ы, е; ~*тительный прибор* яктырту әсбабы; ~**тить** *сов.*, ~**щать** *несов.* 1) яктыртырга; 2) *перен.* аңлатып (сөйләп) бирергә; ~**щение** 1) яктылык, яктыртылу, яктырту; *электрическое* ~*щение* электр яктылыгы; *уличное* ~*щение* урамнарны яктырту; 2) *перен.* (*чего-л.*) яктырту; ~*щение новостей* яңалыкларны яктырту

освободитель азат итүче; коткаручы; ~**ный** азатлык ...ы, е; ~*ная борьба* азатлык көрәше

освобо//дить *сов.* 1) азат итәргә; коткарырга; 2) (*сделать пустым*) бушатырга; ~**диться** *сов.*

1) азат булырга, иреккә чыгарга; 2) бушарга, арынырга, котылырга; ~**ждать(ся)** *несов. см.*

освободить(ся); ~**ждение** азат итү

освоить сов. үзләштерергә; ~ся сов. үзләшергә; ияләшергә, күнегергә; ~ся в новой обстановке яңа шартларга ияләшергә

оседлый утрак; ~ образ жизни утрак тормыш

осенний көзге

осень ж. көз; будущей ~ю киләчәк көздә; прошлой ~ю үткән көзне; поздней ~ю кара көздә, көз ахырында; ~ю нареч. көз көне

осётр мәрсин балыгы, осётр

осетрина мәрсин (осётр) балыгы ите

осина усак

осколок ярчык, кыйпылчык

оскорб//ить сов. хурларга, мыскыл итәргә, хәкарәт итәргә; ~иться сов. хурланырга, гарьләнергә; ~ление хурлау, мыскыллау; хәкарәт; ~лять(ся) несов. см. **оскорбить(ся)**

ослаб//евать несов., ~еть сов. 1) көчсезләнергә, хәлсезләнергә; 2) басылырга, басыла төшәргә, кимергә; ветер ~евает жил басыла; мороз не ~евает салкын йомшармый

ослаб//ить сов. 1) көчсезләндерергә, хәлсезләндерергә; 2) (смягчить) киметергә, йомшартырга; ~ление йомшарту, йомшару; ~ление международной напряжённости халыкара кьеренкелекне йомшарту; ~лять несов. см. **ослабить**

ослепительный күз явын алырлык, күзне чагылдырырлык

ослепнуть сов. сукураерга

осложн//ение 1) кыенлаштыру, кыенлашу; 2) (после болезни) өзлегү, янадан авырып киту; ~иться сов., ~яться несов. кыенлашырга; дело ~яется эш кыенлаша

осматривать(ся) несов. см. **осмотреть(ся)**

осмотр тикшереп чыгу, карау; (больного) карау; ~еть сов. күздән кичерергә, карап чыгарга; (больного) карарга, тикшерергә; ~еться сов. як-якка (тирә-якка) каранып алырга

основ//а 1) нигез, төп, кыса; 2) мн. ~ы (главные положения) нигезләр

основа//ние 1) (действие) нигез салу, салыну, кору; 2) (фундамент) нигез; 3) (причина) нигез, сәбәп; на каком ~нии? ни сәбәптән?; ~тель нигез салучы, оештыручы, башлап жиберүче; ~тельный 1) нигезле, төпле; 2) ышанычлы, эшлекле; ~ть сов. нигез салырга, корырга, төзергә, оештырырга

основн//ой төп; ~ое свойство 1. төп үзлек (сыйфат, хасият); 2. сущ. ~ое ср. төп мәсьәлә, эшнең асылы; в ~ом нигездә, гомумән алганда

основоположник нигез салучы

основывать несов. см. **основать**; ~ся несов. (на чём-л.) нигезләнергә, таянырга

особа ж. ирон. шәхес, зат

особенн//о нареч. аеруча; ~ость үзенчәлек, башкалык; в ~ости аеруча, бигрәк тә; ~ый үзенчәлекле, үзенә бер төрле

особняк особняк, аерым зур йорт

особый аерым, үзенә бер

осозн//авать несов., ~ать сов. аңларга, төшенергә, аңлап (төшенеп) житәргә

оспаривать несов. дауларга, дөгъваларга, алырга омтылырга; ~ первое место беренче урынны дөгъваларга

оста//ваться несов. см. **остаться**; ~ваться на месте урында калырга; до отхода поезда ~ется десять минут поезд китәргә ун минут кала

остав//ить сов., ~лять несов. 1) калдырырга; я ~ил дома өйдә калдырдым; ~ьте ключ здесь ачкычны монда калдырыгыз; 2) ташларга, ташлап китәргә; ~ить семью гаиләсен ташлап китәргә

остальн//ой 1. калган, башка, бүтән; 2. сущ. 1) ~ые мн. калганнар; где ~ые? калганнар кайда?; 2) ~ое ср. калган[ы], бүтән[е], башка[сы]; ~ое оставь на завтра калганын иртәгәгә калдыр

останавливать(ся) несов. см. **остановить(ся)**

останови//ть сов. туктатырга; ~ть такси такси туктатырга; ~ть кровотечение кан агуын туктатырга; ~ться сов. 1) туктарга, тукталырга, туктап (тукталып) калырга; часы ~лись сәгать туктаган; 2) (поселиться) тукталырга, төшөргә, урнашырга; ~ться в гостинице кунакханәдә тукталырга; ~ться у знакомых танышларга тукталырга

останов//ка 1) (действие) туктату, туктау, тукталу; ~ка в работе эштә тукталу; 2) (в пути) туктап тору, тукталу; следовать без ~ок туктамыйча барырга; 3) (место) тукталыш; конечная ~ка ахыргы тукталыш

остаток калдык

оста//ться сов. калырга; я здесь не ~нусь мин монда калмыйм; ~ться ждать кого-л. кемнедер көтәргә калырга а ~ться при своём мнении үз фикерендә калырга

остерегаться (кого-л., чего-л.) сакланырга, сак булырга

остов каркас

осторожн//ость саклык, сак булу, абайлылык; обращаться с чем-л. с ~остью нәрсә беләндер сак эш итәргә; ~ый сак, абай; ~о! сак булыгыз!

остриё 1) (режущее) йөз, үткен; 2) (колющее) оч

остров утрау

острота 1) үткенлек; 2) перен. үткенлек, зирәклек

остро//та тапкыр (үткен, жор) сүз; ~умный тапкыр, үткен сүзле (телле)

остр//ый 1) үткен; ~ый нож үткен пычак; 2) перен. үткен, зирәк; очлы; ~ый глаз очлы күз; ~ый ум зирәк акыл; 3) перен. ачы; ~ый соус ачы соус; 4) перен. каты, кискен; көчле; ~ая боль каты авырту; ~ая борьба каты көрәш

остывать несов., **остыть** сов. суынырга

осудить сов., **осуждать** несов. гаепләргә, гаепле дип табарга; ~ чей-л. поступок кемнедер кыланышын гаепләргә

осушение киптерү; ~ болот сазлыктарны киптерү

осуществ//ить сов. тормышка (гамәлгә) ашырырга; ~иться несов. тормышка (гамәлгә) ашарга; моя мечта ~илась хыялым тормышка ашты; ~ление тормышка (гамәлгә) ашу (ашырылу); ~лять(ся) несов. см. **осуществить(ся)**

осып//аться сов., ~аться несов. коелырга, коелып бетәргә

ось ж. күчәр

осяза//ние сизем, сиземләү, тою; тиеп (капшап) сизү; ~ть несов. тоярга, сиземләргә; тиеп (капшап) сизәргә

от [ото] предлог + Р. 1) (о расстоянии; о направлении) ...дан, ...дан алып; от Москвы до ... Мәскәүдән алып ...га кадәр; от стены стенадан; 2) (о времени) ...дан, ...дан алып; от двух до четырёх часов сәгать икедән дүрткә кадәр; 3) (при указании на источник чего-л., на зависимость) ...дан; я получил письмо от родных мин туганнардан хат алдым; я узнал это от него мин моны аннан белдем; это от меня не зависит бу миннән тормый; 4) (при указании на целое, от которого отделяется часть): корка от апельсина әфлисун кабыгы; отрежьте от этого куска бу кисәктән кисеп алыгыз а воздержаться от купания су коенудан тыелып торырга

отбив//ать несов. см. **отбить**; ~ать такт тактлап шакылдарга; ~ная прил. и суц. ж. тапалган ит; ~ная котлета тапалган иттән пешергән котлет

отбирать несов. см. **отобрать**

отбить сов. 1) (отразить ударом; вернуть силой — воен.) кире кайтарырга, бөрөп чыгарырга; сугышып кире алырга; 2) (отколоть) китеп (ватып, сындырып) төшерергә; 3) (что — наточить) таптарга; ~ косу чалгы таптарга

отбой (сигнал) отбой

отбор сайлап (аерып) алу; ~ный сайланма, сайлап алынган, иң яхшы; ~очный сайлап алу ...ы, е; ~очные соревнования сайлап алу ярышлары

отбр//асывать *несов.*, **~осить** *сов.* алып ташларга, читкә ыргытырга

отбросы *мн.* ташландык; калдык-постык

отбывать *несов.*, **отбыть** *сов.* 1) китәргә, китеп барырга; 2) үтәргә, срогын тутырырга, ...да булып кайтырга

отва//га батырлык, кыюлык; **~жный** батыр, кыю

отвезти *сов.* илтергә, илтеп куярга (тапшырырга)

отвергать *несов.*, **отвергнуть** *сов.* кире кагарга, кабул итмәскә

отвернуться *сов.* 1) борылырга, читкә борылырга; 2) *перен.* читләшергә, араны өзәргә

отверстие тишек; ярык

отвёртка отвёртка, шөрөп боргыч

отвесн//ый текә; *~ая скала* текә кыя

отвести *сов.* илтеп куярга а *~удар* һөжүмне читкә кагарга (юнәлтергә)

ответ жавап; *получить ~ на письмо* хатка жавап алырга; *в ~ на что-л.* нәрсәгә дә булса жавап итеп; *оставить без ~а* жавапсыз калдырырга; **~ить** *сов.* жавап бирергә; *~ить на вопрос* сорауга жавап бирергә; **~ный** жавап ...ы, е; *~ный визит* жавап визиты; *~ная речь* жавап сүзе

ответственн//ость жаваплылык; *нести ~ость* жавап бирергә; **~ый** жаваплы

отвеча//ть *несов.* 1) *см.* **ответить**; *не ~ют* жавап бирмиләр; *телефон не ~ет* телефон жавап бирми; 2) (*за что-л. нести ответственность*) жаваплы булырга, жавап бирергә; *я ~ю за это* мин моңа жавап бирәм; 3) (*чему-л. соответствовать*) туры килергә, жавап бирергә, ярарга; *~ть требованиям* таләпләргә туры килергә

отвл//екать(ся) *несов. см.* **отвлечь(ся)**; **~ечь** *сов.* читкә юнәлтергә, аерырга, бүлдерергә; **~ечься** *сов.* (*от чего-л.*) бүленергә; читкә китәргә

отводить *несов. см.* **отвести**

отвозить *несов. см.* **отвезти**

отворачиваться *несов. см.* **отвернуться**

отвор//ить *сов.* ачарга, ачып куярга (жибәерергә); **~иться** *сов.* ачылырга, ачылып китәргә; **~ять(ся)** *несов. см.* **отворить(ся)**

отвра//тительный күнел кайтаргыч, әшәке, жирәнгеч; **~щение** жирәнү; *с ~щением* жирәнәп; *питать* (или *испытывать, чувствовать*) *~щение к кому-л. (к чему-л.)* нәрсәдән булса да жирәнергә; жирәнү хисе кичерергә

отвыкать *несов.*, **отвыкнуть** *сов.* (*от чего-л.*) бизергә, күнел кайтырга

отгадать *сов.* жавабын табарга, белергә, белеп (аңлап) алырга

отгад//ка табышмак жавабы; **~ывать** *несов. см.* **отгадать**

отговорка сылтау, юк (юк-бар) сәбәп

отдавать *несов. см.* **отдать**

отдалённ//ый ерак, ерактагы; *~ая местность* ерактагы урыннар

отдать *сов.* 1) (*дать*) бирергә; *~ все [свои] силы [үзеңнең]* бөтен көченне бирергә; 2) (*сдать*) бирергә, тапшырырга; *~ в ремонт (в стирку)* ремонтка (юарга) тапшырырга; 3) (*вернуть*) бирергә, кайтарырга; *~ долг* бурычны кайтарырга

отдел бүлек; **~ение** 1) (*отдел, подразделение*) бүлек; *хирургическое ~ение* хирургия бүлеге; *машинное ~ение* машина бүлеге; *багажное ~ение* багаж бүлеге; 2) (*учреждение*) бүлекчә; *~ение связи* элемтә бүлекчәсе; *~ение милиции* милиция бүлекчәсе; 3) *воен.* отделение

отделить *сов.* (*что-л. от чего-л.*) аерырга, аерып алырга (куярга); **~ся** *сов.* (*от группы, от толпы*) аерылырга; аерылып чыгарга, бүленергә

отделка бизәк төшерү; бизәк эшкәртү

отдель//ный 1) аерым, үзенә башка; *~ая квартира* аерым квартир; *поместить кого-л. ~о* (*нареч.*) *от остальных* кемнедер башкалардан аерып урнаштырырга; 2) (*единичный*) аерым, кайбер; *в ~ых случаях* аерым очракларда

отделять(ся) *несов. см.* **отделить(ся)**

отдохнуть сов. ял итəргə, ял итеп алырга

отдых ял, ял итү; *комната* ~а ял итү бүлмәсе; ~**ать** несов. см. **отдохнуть**

отёк жилсенү, шешенү

отель м. отель, кунакханə

отец ата; ~ *семейства* гаилə атасы

отечеств//енный ватан ...ы, е; ~*енная война* Ватан сугышы; ~**о** ватан

отзыв бəя, бəялəмə; фикер; ~ *на книгу* китапка бəялəмə

отзывать(ся) несов. см. **отозвать(ся)**

отказ 1) (*от гл. отказать*) кире кагу, үтенечне үтəмəү; *дать* ~ үтенечне кире кагарга; 2) (*от гл. отказатьсья*) баш тарту, фикереннəн кире кайту, ваз кичү; ~ *от поездки* барудан баш тарту; ~**ать** сов. кире кагарга, үтенечне үтəмəскə; ~*ать кому-л. в просьбе* кемнəндер үтенечен кире кагарга; ~**аться** сов. баш тартырга, фикереннəн кире кайтырга, ваз кичəргə; ~*аться от своих слов* үз сүзлəреннəн баш тартырга; ~**ывать(ся)** несов. см. **отказать(ся)**

откладывать несов. см. **отложить**

отклик 1) (*на зов*) жавап, жавап кайтару (бирү), жавап тавышы, эндəшү; 2) *перен.* бəя, бəя бирү, бəялəү, мөнəсəбəтен белдерү; ~*и критики на книгу* китапка тəнкыйтьчелəрнəң биргəн бəясе; ~**аться** несов., ~**нуться** сов. жавап бирергə (кайтарырга), тавыш бирергə; 2) *перен.* фикерен əйтергə, карашын (мөнəсəбəтен) белдерергə

отклон//ение 1) (*от гл. отклонить*) читкə чыгу, тайпылу, тайпылыш; 2) (*от гл. отклониться*) читкə китү (чыгу), башкага күчү; ~**ить** сов. кабул итмəскə, кире кагарга; ~*ить предложение* тəкъдимне кире кагарга; ~**иться** сов. читкə китəргə (чыгарга), башкага күчəргə; ~*иться от курса* курсыннан читкə китəргə; ~**ять(ся)** несов. см. **отклонить(ся)**

откос 1) сөзəк (авыш) жир (урын); 2) *ж.-д.* тимер юл чите (яры)

откровенн//ый ачыктан-ачык, ихлас; ~*ое признание своих ошибок* үз хаталарыңны ачыктан-ачык сөйлəп бирү (тану); ~*о (нареч.) говоря* дəресен əйткəндə

открывалка шешə ачыкчы, открывалка

открыва//ть(ся) несов. см. **открыть(ся)**; *магазин* ~*ется в ... часов* кибет сəгать ...да, дə ачыла
открыти//е 1) ачу, ачылу; *до* ~*я магазина* осталось *пять минут* кибет ачылырга биш минут калды; ~*е выставки* күргəзмəнəң ачылуы; ~*е памятника* һəйкəл ачу; 2) (*научное*) ачыш, кəшеф; *сделать* ~*е* ачыш ясарга

открытк//а открытка, ачык хат; *почтовая* ~ тəбрикнамə; ~*и с видами* күренешле открыткалар

открыт//ый 1) (*не заграждённый*) ачык, ялан; ~*ое место* ачык урын; ~*ое море* ачык диңгез; 2) (*действующий*) ачык булу, эшлəү; *магазин* ~ *до семи часов* кибет жидегə кадəр ачык була

открыть сов. 1) ачарга; ~ *дверь* ишек ачарга; *откройте рот* авызыгызны ачыгыз; 2) (*положить начало*) ачарга, ачып жибəрергə; ~ *собрание* жылышыны ачып жибəрергə; ~ *выставку* күргəзмəнə ачарга; 3) (*сделать открытие*) ачыш ясарга; ~**ся** сов. ачылырга

откуда нареч. кайдан, кай жирдəн (урыннан); ~ *вы прибыли?* сез кайдан килдегез?; ~ *вы это знаете?* сез моны кайдан белəсез?; *я не знаю*, ~ *он приехал* мин аның кайдан килгəнен белмим; ~-**либо**, ~-**нибудь** нареч. кайдан да булса, кайдандыр

откупори//вать несов.; ~**ть** сов. ачарга, бəкесен алырга (чыгарырга); ~*вать бутылку* шешəнə ачарга

откусить сов., **откусывать** несов. тешлəп алырга

отламывать несов. см. **отломить**

отлёт очып китү

отличать несов. аерырга, аера белергə; ~**ся** несов. аерылырга, аерылып торырга; ~*ся друг от друга* бер-берсеннəн аерылып торырга

отлич//ие 1. аерма, аермалык, үзгəлек; *в* ~*ие от чего-л.* нəрсədəн булса да аермалы буларак; 2. уңыш (*хезмəттə һ.б.*) *а диплом с* ~*ием* кызыл диплом; ~**ительный** аера торган;

~ительный признак аера торган билге; *~иться сов.* (в чём-л.) аерылып торырга; *~иться в бою* сугышта батырлык күрсәтергә

отличный 1) (от чего-л.) аерылып тора торган; 2) (очень хороший) бик яхшы (әйбәт)

отлогий сөзәк

отложить сов. 1) (в сторону) читкә алып куярга, куеп торырга; 2) (оставить для кого-л., для чего-л.) аерып алып куярга; 3) (отсрочить, перенести на другое время) кичектерергә; ~ заседание (отъезд) утырышны (китүне) кичектерергә

отломить сов. (что-л. от чего-л.) ватып (сындырып, китеп) төшерергә (алырга)

отмель ж. сайлык, сай урын (елгада)

отмен//а бетерү, гамәлдән (юкка) чыгару; *~ить сов.*; *~ять несов.* бетерергә, гамәлдән (юкка) чыгарырга, үткәргәскә

отме//тить сов. 1) (сделать отметку) билгеләргә, тамгаларга, билгеләп (тамгалап) куярга; 2) перен. (обратить внимание, подчеркнуть) билгеләргә, искә алырга, күрсәтеп китәргә; *~тка*

1) (пометка) билге, тамга; 2) (школьная оценка) билге; *~чать несов. см. отметить*

отнес//ти сов. (что-л., куда-л., кому-л.) алып китәргә; илтәп куярга; течением лодку ~ло далеко от берега агым көймәне ярдан еракка алып киткән

отнестись сов. мөгамәлә күрсәтергә, карарга; *внимательно ~ к чему-л.* нәрсәгә булса да игътибар белән карарга

отнимать несов. см. **отнять**

относительн//о 1. нареч. чагыштырмача, азмы-күпме; 2. предлог + Р. карата, турында, хакында; ~о нас можете не беспокоиться безнең хакта борчылмаска мөмкин

относить несов. см. **отнести**

относиться несов. 1) см. **отнестись**; я отношусь к нему хорошо мин аңа карата яхшы мөнәсәбәттә; 2) (иметь отношение) бәйләнеше (кагылышы) булырга, кагылырга; это к вам не относится бу сезгә кагылмый; к делу не относится эшкә кагылышы юк

отношени//е 1) мөнәсәбәт; хорошее (плохое) ~е к чему-л. (к кому-л.) кемгә (нәрсәгә) булса да карата яхшы (начар) мөнәсәбәт; 2) бәйләнеш; иметь ~е к чему-л. (к кому-л.) нәрсәгә (кемгә) булса да бәйләнеше булырга; он не имеет никакого ~я к этому аның моңа бернинди дә бәйләнеше юк; 3) мн. ~я мөнәсәбәт[ләр]; дружеские ~я (у кого-л., между кем-л.) дуслык мөнәсәбәтләре; быть с кем-л. в хороших ~ях кем беләндер яхшы мөнәсәбәттә булырга; 4) (документ) отношение, рәсми кәгазь а во всех ~ях төрле яктан; һәр яктан да; по ~ю к кому-л. ...га карата

отнять сов. 1) (что-л. у кого-л.) тартып (көчләп, талап) алырга; 2) алырга; это не отнимет много времени бу бик күп вакыт алмас; 3) мат. алырга; 4) (ампутировать) кисәргә, кисеп алырга

ото см. **от**

отобрать сов. 1) (отнять) алырга, тартып алырга; 2) (выбрать) сайлап (аерып) алырга

отовсюду нареч. һәркайдан, һәрьяктан, һәр жирдән

отогнать сов. куарга, куып жибәергә

отодвигать(ся) несов. см. **отодвинуть(ся)**

отодвинуть сов. этәргә, этәп (күчереп) куярга; *~ся сов.* күчәргә, күчеп утырырга, читкәрәк китәргә

отозвать сов. 1) чакыртып алырга (китерергә); 2) дипл. кайтарырга, чакырып кайтарырга

отозваться сов. 1) см. **откликнуться**; 2) (дать отзв) бәяләргә, бәя бирергә, фикерен әйтергә; хорошо ~ о ком-л. кемгә булса да яхшы бәя бирергә

отойти сов. 1) китәргә, тайпылырга; ~ в сторону читкә тайпылырга; 2) (отправиться) китәргә; поезд отошёл в три часа поезд сәгать өчтә китте; 3) (отстать) кубарга, кубып чыгарга, аерылырга

отоларинголог отоларинголог

отомстить (кому-л.) үч алырга (кайтарырга)
отопление жылыту, ягу; *центральное* ~ үзэктән жылыту
оторва//ть *сов.* өзэргә, өзеп (ертып) алырга; *~ть билет* билетны ертып алырга; *~ться* *сов.* өзелергә, өзелеп төшөргә, өзелеп (ертылып) чыгарга; бөйдән ычкынырга; *пуговица* ~*лась* төймә өзелеп төште
отослать *сов.* жибәергә
отпереть *сов.* ачарга; *~ся* *сов.* ачылып китәргә
отпечаток эз; *перен.* эз, әсәр; тәәсир
отпира//ть(ся) *несов. см.* **отпереть(ся)**; *дверь не ~ется* ишек ачылмый
отпл//ывать *несов. см.* **отплыть**; **~ытие** китү, кузгалып (йөзеп) китү; **~ыть** *сов.* кузгалып (йөзеп) китәргә
отпор отпор, кискен каршылык, кискен кире кагу; *дать* ~ кире кагарга; *встретить* ~ кискен каршылыкка очарга
отправител//ь жибәөрүче; *адрес* ~я [хат] жибәөрүченен адресы
отправ//ить *сов.* (что-л., кого-л.) жибәергә; салырга, озатырга; *~ить письмо по почте* хатны почта аша жибәергә; *~ить в больницу* хастаханәгә жибәергә; **~иться** *сов.* китәргә, китеп барырга; кузгалып китәргә; *~иться в путь* юлга чыгарга; *~иться гулять* йөрөп керергә чыгарга; *поезд ~ится в семь часов с пятого пути* поезд сәгать жидедә бишенче юлдан кузгалып китә; **~ка** (от гл. **отправить**) жибәөрү, салу, озату; **~ление** 1) (действие от гл. **отправить** и **отправиться**) жибәөрү, салу, китү; *время ~ления поезда* поездның китү вакыты; *порт (станция) ~ления жибәөрү порты* (станциясе); 2) *почтовое ~ление* почта аша жибәерлгән әйбер; **~лять(ся)** *несов. см.* **отправить(ся)**
отпраздновать *сов. см.* **праздновать**
отпуск отпуск, ял; *быть в ~е* ялда булырга; *взять ~, уйти в ~* отпуск алырга, отпусага китәргә; *летние ~а* жәйге ял; *~ по болезни* авыру сәбәпле ял; *~ по беременности и родам* йөклелек һәм бала табу ялы
отпус//кать *несов.;* **~тить** *сов.* 1) (кого-л.) жибәергә, кайтарырга, китәргә (кайтырга) рөхсәт бирергә; 2) (что-л. —ослабить, перестать держать) бушайтырга, ычкындырырга, жибәергә; *~кать тормоз* тормозны жибәергә; 3): *~кать товар* товар жибәергә
отравление агулану; агуланып үлү; *пищевое* ~ азык белән агулану
отраж//ать(ся) *несов. см.* **отразить(ся)**; **~ение** чагылыш, гәүдәләнеш
отрази//ть *сов.* 1) кире кайтарырга (кагарга); *~ть нападение (удар)* һөжүмне кире кайтарырга; 2) (воспроизвести) чагылдырырга, гәүдәләндерергә, тасвирларга; **~ться** *сов.* 1) чагылырга, гәүдәләнергә; *~ться в зеркале* көзгедә чагылырга; 2) *перен.* (на чём-л., на ком-л.) тәәсир итәргә, йогынты ясарга; *это ~лось на здоровье* бу сәламәтлеккә тәәсир итте
отрасль *ж.* тармак
отрегулировать *сов.* ипләргә, жайларга, ипкә китерергә, жайга салырга, көйләргә; *~ ход часов* сәгать йөрешен көйләргә; *~ звук тавышын* көйләргә
отредактировать *сов. см.* **редактировать**
отрез//ать *сов., ~ать* *несов.* кисәргә, кисеп алырга
отречься *несов. см.* **отречься**
отремонтировать *сов.* ремонтларга, ремонтлап бетерергә, төзәтергә
отречься *сов.* ваз кичәргә, баш тартырга
отрица//ние инкарь, инкарь итү; **~тельный** кире, тискәре, каршы; *~тельный ответ* кире жавап; *~тельная сторона дела* эшнең тискәре ягы; **~ть** *несов.* кире кагарга, инкарь итәргә, юкка чыгарырга
отрыв: *учиться без ~а от производства* эштән аерылмыйча укырга; **~ать(ся)** *несов. см.*
оторвать(ся); ~истый өзек-өзек, кисәк-кисәк
отрывок өзек

отряд отряд

отсроч//ивать *несов.*, **~ИТЬ** *сов.* кичектерергә, срогын озынайтырга; **~ка** кичектерү, кичектереп тору

отставать *несов. см. отстать*

отставка отставка

отстаивать *несов. см. отстоять*

отстал//ость артталык, артта калганлык; **~ый** арттагы, артта калган

отстать *сов.* артта калырга; **~** в развитии үсештә артта калырга; **~ от поезда** поезддан калырга

отстоять *сов.* яклап (саклап) калырга

отстран//ить *сов.* 1) алырга, чыгарырга; **~ить от должности** эш урыныннан алырга; 2) [читкә] этәргә (этеп жибәергә)

отступ//ать *несов.*, **~ИТЬ** *сов.* чигәргә, чигенергә; **~ление** 1) чигенү, чигенеш; 2) чигенеш, тайпылуу; 3) читкә китү

отсутствие//ие 1) юклык, юк чак; в моё ~ие мин югында; 2) (чего-л.) юк булу, булмау; за ~ием (или из-за ~ия) времени (денег) вакыт (акча) булмау сәбәпле; **~овать** *несов.* 1) (не присутствовать) булмаска, килмәскә; 2) (не быть в наличии) булмаска

отсылать *несов. см. отослать*

отсюда *нареч.* биредән, моннан а **~ следует** ... моннан ... килеп чыга

отталкивать *несов. см. оттолкнуть*

оттенок төсмер

оттепель *ж.* жепшек көн; жепшеклек

оттого *нареч.* шунлыктан, шуңа күрә

оттолкнуть *сов.* 1) этәрәп жибәергә, тибәергә; 2) *перен.* (кого-л.) читләтергә, биздерергә; **~ от себя друзей** дусларны үзәнән биздерергә

оттуда *нареч.* аннан, шуннан, тегәнән; шул яктан, шул жирдән, шул урыннан

отход китү, кузгалып китү; **~ИТЬ** *несов. см. отойти*; **поезд ~ит в ... часов** поезд ... сәгатьтә китә; **~ить назад** артка чигенергә

отходы *мн.* калдыклар; *промышленные* ~ промышленность калдыклары

отцве//сти *сов.*, **~тать** *несов.* 1) чәчәк атып бетерергә; 2) *перен.* сүнәргә, бетәргә

отчаяни//е өметсезлек, өмет өзү, төшенкелек; рухи төшенкелек; в ~и өмет өзеләп

отчего *нареч.* нигә, нилектән, нәрсәдән, ни өчен; **~ это произошло?** бу нәрсәдән килеп чыкты?

отчеств//о отчество, әтисенең исеме; **как ваше ~о?** әтиегезнең исеме ничек? **называть по имени и ~у** исеме һәм атасының исеме белән эндәшергә

отчёт хисап; **~ный** хисап (бирү) ...ы, е; **~ный период** хисап бирү чоры

отчим үги ата

отчитаться *сов.*, **отчитываться** *несов.* хисап бирергә

отъезд китү; *день ~а* китү көне

отыскать *сов.* эзләп табарга

отыскивать *несов. см. отыскать*

офицер офицер; **~ский** офицер [лар] ...ы, е; **~ское звание** офицер[лык] дәрәжәсе

официальный рәсми, официал

официант официант; **~ка** официант хатын (кыз)

оформ//ить *сов.* 1) рәсмиләштерергә; **~ить документы** документларны рәсмиләштерергә; 2) (*украсить*) бизәргә; **~ить зал** залны бизәргә; **~ление** 1) рәсмиләштерү; 2) тышкы күренеш, бизәлеш; **~ление спектакля** тамашаның бизәлеше; **~лять** *несов. см. оформить*

охватить *сов.*, **охватывать** *несов.* 1) кочакларга, кочаклап алырга; 2) чолгап алырга, биләргә; 3) эченә алырга; **~ все вопросы** бөтен мәсьәләләрне дә эченә алырга

охла//дять сов., **~ждать** несов. суытырга, суындырырга, салкынайтырга; **~ждение** суыну, суытылу; *система ~ждения* суыту системасы

охот//а ау, сунар; аучылык, сунарчылык; **~иться** несов. ауларга, ауга (сунарга) йөрөргө; **~ник** аучы; **~ничий** аучылык ...ы, е; *~ничий сезон* аучылык (сунарчылык) сезоны; *~ничий билет* аучылык билеты

охотн//о нареч. бик теләп; *~о верю* бик теләп ышанам

охран//а 1) саклау; *~а природы (окружающей среды)* табигатьне (тирә-юнь мохитне) саклау; *~а труда (здоровья)* хезмәтне (сәламәтлекне) саклау; 2) (*группа людей*) сак, сакчылар; **~ять** несов. сакларга, каравылларга; **~яться** сакланьрга; *~яется государством (законом)* дәүләт тарафыннан (закон белән) саклана

охрипнуть сов. тамак карлыгырга, карлыгырга

оцен//ивать несов., **~ить** сов. 1) (*определить цену*) бөя куярга, хак бирергө, бөясен билгеләргө; *~ить имущество* мөлкәтнең бөясен билгеләргө; 2) *перен.* бөяләргө, бөя бирергө; *~ить по достоинству* тиешенчә бөяләргө; **~ка** 1) бөя кую, бөялөү; 2) бөя, хак; 3) (*балл, отметка*) билге; *высокие ~ки* югары билгеләр

очаг 1) учак; 2) *перен. (чего-л.)* чыганак, чыккан урын; учак; *~ инфекции* инфекция
учагы а *домашний* ~ туган йорт

очевидец үз күзе белән күрүче, шаһит

очевидн//о вводн. сл. мөгаен, күрәсен; **~ый** күзгә күренеп торган, ачык, ап-ачык

очень нареч. бик, гаять үтә, ифрат

очередной алда (чиратта) торган, чираттагы; *~ отпуск* чираттагы ял

очеред//ь ж. 1) чират, нәүбәт; *теперь моя ~ь* хәзер минем нәүбәтем; *по ~и* чират буенча; 2) (*группа людей*) чират, чиратта торучылар; *стоять в ~и* чиратта торырга а *в первую ~ь* беренче чиратта

очерк очерк

очи//стить сов. 1) (*от грязи и т.п.*) чистартырга, тазартырга, сафландырырга; 2) (*снять кожуру, чешую и т.п.*) арчырга, әрчергә; **~щать** несов. см. **очистить**

очк//и мн. күзлек; *носить ~и, ходить в ~ах* күзлек кияргә

очк//о спорт. очко; количество *~ов* очколар саны; *победа (поражение) по ~ам* очколар саны
буенча жиңү (жинелү)

очнуться сов. 1) (*проснуться*) уянырга, уянып китәргә; 2) (*прийти в себя*) айнырга, анга
(һушка, искә) килергә

очутиться сов. килеп (барып) чыгарга, эләгергә, калырга

ошиб//аться несов., **~иться** сов. хаталанырга, ялгышырга, ялгыш (хата) жибәергә; *вы ~аетесь* сез ялгышасыз (хаталанасыз)

ошиб//ка хата, ялгыш, ялгышлык; *грубая ~ка* тупас хата; *допустить ~ку* хата жибәергә; *исправить свою ~ку* үзеңнең хатанны төзәтергә; *по ~ке* ялгышлык белән; **~очный** хата ..., хаталы, ялгыш

оштрафовать сов. штраф салырга (түләтергә)

ошупь ж.: *на ~* капшап (кармалап) карауга; **~ю** нареч. капшап, капшанып, кармалап; *идти на ~* капшанып барырга

ощу//тить сов., **~щать** несов. сизәргә, тоярга, сиземләргә; **~щение** тою, сизү, сиземләү